

ВІСНИК

Національної академії Державної прикордонної служби України

Серія: педагогіка

Електронне наукове фахове видання

Засновник: Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Рік заснування: 2009

Періодичність: 5 разів на рік

Включено до Переліку електронних наукових фахових видань України у галузі юридичних наук : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528

Випуск 4

2019

Андрій ЛИТВИН

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0002-7755-9780
avlytvyn@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЇ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

На початку ХХІ ст. суттєво зростають вимоги до системи освіти, посилюється увага до проблеми формування компетентностей, розвитку особистісних якостей і ціннісних орієнтацій випускників закладів освіти, зокрема технічних коледжів.

Ціннісне ставлення – загальнонаукове поняття, яке має важливе гносеологічне значення для психології та педагогіки, відображає особисту значущість явищ навколишнього світу, речей, сфер різної діяльності, соціуму. Психолого-педагогічний аналіз природи ціннісного ставлення до професійної діяльності дає підстави стверджувати, що це цілісне утворення в структурі особистості, сутність якого полягає в усвідомленні фахівцем соціальної значущості та важливості своєї професії; виробленні стійких професійних інтересів до праці в обраній галузі; прийнятті норм і цінностей професійного середовища; здатності до самоаналізу, самооцінювання та самоконтролю; прагненні до творчої професійної діяльності та самовдосконалення в цій сфері; відчутті любові до неї, почутті гордості своєю професією, глибокої поваги до інших фахівців та їхньої праці. Структуру ціннісного ставлення становлять три взаємопов'язані компоненти – когнітивний, емоційний і діяльно-практичний. Цінності класифікують на матеріальні та духовні, термінальні та інструментальні, вітальні та соціальні. Весь комплекс цінностей накладає відбиток на професійну діяльність; їх треба виробити, сформувавши і розвинувши у студентів відповідні якості. Провідними критеріями сформованості ціннісного ставлення є спрямованість особистості, стійкість і результативність її соціальної активності та професійної діяльності.

Формування ціннісного ставлення до професії у студентів технічних коледжів – складне і системне завдання, яка визначає процес і результат становлення наполегливої, старанної, працьовитої, відданої своїй справі особистості як суб'єкта професійної діяльності за допомогою накопичення ціннісно-сміслового досвіду вирішення навчально-професійних завдань на основі вироблених ціннісних орієнтацій і сформованої професійної позиції. Реалізація цього завдання потребує застосування певних напрямів діяльності викладачів, відповідних методик і технологій, а також одночасного забезпечення низки психолого-педагогічних, організаційно-педагогічних і соціально-педагогічних умов.

Ключові слова: ціннісне ставлення до професії; студенти технічних коледжів; майбутні фахівці; ціннісні орієнтації; професійні цінності.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Невпинний розвиток соціально-економічних відносин в Україні потребує фахівців нового типу, які володіють комплексом необхідних соціально значущих і професійних якостей, виваженим ставленням

до професійних обов'язків, здатні швидко адаптуватися до вимог роботодавців. Від якості підготовки фахівців залежить економічна стабільність країни, життєдіяльність і сталий розвиток усього суспільства. У зв'язку з цим нині суттєво зростають вимоги до системи освіти, посилюється увага до проблеми формування компетентностей, удосконалення практичної підготовленості, прищеплення фахівцям потреби безперервного професійного самовдосконалення, розвитку особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, загалом рівня професійного становлення випускників закладів освіти.

Важливим соціальним інститутом, який здійснює підготовку затребуваних кадрів для різних галузей виробництва та секторів сфери обслуговування, є коледж – «заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра» [1, ст. 28]. Заклади цього типу, переважно колишні технікуми, реалізують широкую номенклатуру освітніх програм. Специфіка цієї ланки професійної освіти полягає в тому, що вона має спеціалізований характер, виражену практичну спрямованість і володіє значними можливостями у формуванні ставлення фахівців до подальшої професійної діяльності. Дослідники відзначають, що віднесення коледжів до системи вищої освіти «стало позитивним чинником розвитку цієї ланки освіти» [2, с. 113], що ватро враховувати під час реформування освітньої галузі.

Сучасна молодь опановує професію в умовах кризи ціннісно-світоглядних засад, втрати моральних орієнтирів, коли з'явилися інші орієнтири, як духовні, так і утилітарні, нові пріоритети. Головна увага у професійній підготовці нині приділяється змісту навчання. Натомість ціннісний компонент майбутньої професійної діяльності, від якого залежить формування цілісної, відповідальної особистості часто залишається осторонь. Водночас, виникнення у вітчизняній освітній системі низки складних проблем, які довго не вирішувалися, послабили її потенціал щодо підготовки висококваліфікованих кадрів. Провідні вчені в галузі теорії та методики професійної освіти вказують на гостроту цієї проблеми у вищій школі, необхідність чіткого визначення цінностей,

пов'язаних із професією, духовним розвитком студентів, гуманізацією освітньої взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Генеза наукової проблеми формування в особистості професійних цінностей характеризується тим, що вона є предметом розгляду різних наук (філософії, аксіології, етики, педагогіки, соціології, психології, деонтології) та вивчалась відособлено для різних спеціальностей. Від початку 90-их рр. ХХ ст. педагоги починають активно досліджувати ціннісні категорії (особистість, суспільство, праця, відносини). Із кінця 90-х рр. відбувається еволюція понять *професійні цінності, ціннісні орієнтації та настанови*. Від середини 2000-х рр. дослідники закликають до цілеспрямованого вивчення процесу формування професійних цінностей [3].

Відомі науковці К. Абульханова-Славська, С. Анісімов, І. Бех, М. Каган, Ю. Козелецький, В. Кремень, Н. Кузьміна, О. Леонтьєв, В. Мясищев, В. Сластьонін, В. Тугарінов, Д. Узнадзе, В. Ядов відзначають, що становлення свідомості безпосередньо пов'язано з розвитком соціально та професійно значущих складників особистості, зокрема системи ціннісних відносин. Дослідженням ціннісних орієнтацій в системі освіти займалися Л. Архангельський, Б. Гершунский, А. Деркач, І. Зязюн, С. Крисюк, М. Нікандров та ін. Питання становлення особистості фахівця розглянуті в працях Е. Зеєра, В. Ледньова, О. Новікова, І. Смірнова, котрі вивчали динаміку ціннісних орієнтацій студентів у системі вищої та професійної освіти. Серед універсальних загальнолюдських цінностей учені називають *працю* як джерело пізнання та втіхи, спосіб існування та самовдосконалення людини, основу її творчості та засіб самореалізації, підґрунтя професіоналізму та соціалізації. На думку В. Сухомлинського, праця «... збагачує інтелектуальне життя, наповнює багатогранним змістом розумові, творчі інтереси, одухотворює моральну цілісність і підносить естетичну красу особистості та колективу» [4, с. 249].

Метою статті є обґрунтування педагогічних засад формування ціннісного ставлення до професії та трудової діяльності в майбутніх фахівців освітнього рівня «бакалавр» технічних спеціальностей.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ціннісне ставлення – загальнонаукове поняття, яке має важливе гносеологічне значення для психології та педагогіки. Серед різних видів відносин виділяють ціннісні відносини (ставлення), «в основі яких лежить оцінка суб'єктом чого-небудь і яка визначає особистісну значущість» [5, с. 989]. Найбільш вироблені, стійкі ціннісні ставлення перетворюються в ціннісні орієнтації особистості. Їх формування – процес складний і багатоаспектний. На перше місце виходить оцінна діяльність людини, спрямована на засвоєння й усвідомлення об'єктивно-змістової сторони об'єкта чи предмета, оцінювання їх властивостей з огляду корисності, прийнятності для задоволення потреб та інтересів, реалізації цілей діяльності особистості. Фахівець орієнтується на ті цінності, які найбільш необхідні йому, відповідають завданням, імпонують його досвіду [5, с. 989, 991]. У ціннісних орієнтаціях відображена особиста значущість явищ навколишнього світу, речей, сфер різної діяльності, соціуму; усе це наповнено певними емоціями і сенсом, які позначаються в потребах, а також в усіх цілях, мотивах і діях особистості.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні проголошується переорієнтація пріоритетів освіти на європейські гуманістичні цінності та виміри [6]. Це вимагає відповідних змін у напрямках виховання як «цілеспрямованого процесу інтеріоризації загальнолюдських цінностей» [7, с. 266]. Виховання на основі засвоєння певних цінностей – це провідний напрям формування молоді особистості, її духовного світу, моральної та професійної культури. У цьому контексті науковці розглядають ціннісне ставлення до трудової, професійної діяльності як центральну ланку в складній інтеграції структур, що утворюють професійну компетентність.

У процесі професійної діяльності людина вступає в соціальні відносини, які опосередковують динаміку смисложиттєвих орієнтацій через нові зв'язки і стимулюють розвиток особистості. У випадку позитивної мотивації суб'єкта процес професійної діяльності зумовлює формування, розвиток і ефективну реалізацію особистісних характеристик, що визначають структуру професійних

цінностей певної професії, накладає помітний відбиток на всю людину: її вигляд, стереотипи мови і мислення, психомоторику, настанови і ціннісні орієнтації та ін. Увесь цей комплекс особистісних характеристик виражається у професійному баченні світу, стрижнем якого є система особистісних смислів професіонала, що визначає ставлення людини до характеру, процесу, спрямованості та результатів власної діяльності. Саме особистісні смисли, що функціонують на ціннісно-смысловому рівні, вказують на ставлення людини до професійної діяльності як невід'ємної частини життя, яка визначає її статус у суспільстві. Кожній із чітко визначених професійних груп притаманний свій сенс діяльності, своя система цінностей, які характеризуються, передусім, спрямованістю діяльності на конкретний об'єкт. У зв'язку з цим відрізняють групи, діяльність яких значно зумовлена морально-етичними принципами, тобто професії, що мають деонтологічний статус, наприклад лікарі, вчителі, юристи [8, с. 22].

Психолого-педагогічний аналіз природи ціннісного ставлення до професійної діяльності дає підстави стверджувати, що це цілісне утворення в структурі особистості, сутність якого полягає в усвідомленні фахівцем соціальної значущості та важливості своєї професії; виробленні стійких професійних інтересів до праці в обраній галузі; прийнятті норм і цінностей професійного середовища; здатності до самоаналізу, самооцінювання та самоконтролю; прагненні до творчої професійної діяльності та самовдосконалення в цій сфері; відчутті любові до неї, почутті гордості своєю професією, глибокої поваги до інших фахівців та їхньої праці.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблема формування професійних цінностей у процесі професійного розвитку студентів технічних коледжів має свою специфіку. Нині у студентів технічних спеціальностей ціннісні орієнтації часто формуються неправильно. Причина в тому, що суспільство перебуває в кризі морально-ціннісних пріоритетів, відбувається тотальне руйнування стійких цінностей молоді, а нова

система цінностей все ще цілісно не вироблена. Це значно знижує ефективність роботи науково-педагогічних працівників технічного ЗВО [9, с. 12].

Структуру ціннісного ставлення становлять три взаємопов'язані компоненти – когнітивний, емоційний і діяльно-практичний. Дослідження механізмів і сутності ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності з урахуванням суб'єктно-аксіологічної спрямованості освітнього процесу дозволяє сформулювати ціннісно-цільові орієнтири професійного виховання в стінах технічного коледжу. На наш погляд, такими є:

– у когнітивній сфері – розвиток позитивної мотивації та інтересу до отримання професійних знань, усвалення культурно-етичних норм (естетичні й етичні принципи, настанови, еталони, норми етики тощо), вироблення активної громадянської та професійної позиції, розуміння соціальної значущості технічних професій, формування почуття обов'язку й відповідальності;

– в емоційній сфері – виховання почуття гордості інженерно-технічною професією та поваги до кваліфікованих фахівців, розвиток корпоративної єдності, усвідомлення культурного континууму та соціокультурної наступності;

– у діяльно-практичній сфері – залучення студентів до суспільно корисної та значущої трудової діяльності за фахом, формування комунікативних навичок і професійних зв'язків, розвиток творчих задатків і здібностей.

Професійно важливі якості фахівця розвиваються шляхом перетворення професійного в індивідуальне. Ціннісне ставлення студентів технічного коледжу до професійної діяльності – явище динамічне, воно невпинно змінюється і залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників. Об'єктивними чинниками є становище у промисловому виробництві в Україні та світі, ставлення до технічних спеціальностей, що вироблене в суспільстві, вимоги роботодавців; суб'єктивними – формування інтересу студентів до професії, розвиток мотивів, розуміння соціальної значущості різних спеціальностей тощо.

Безперечно, заклади вищої освіти, зокрема коледжі технічного профілю не можуть суттєво вплинути на зміну об'єктивних процесів формування

ціннісного ставлення до певної професії, але підвищити ефективність суб'єктивних чинників можуть – за рахунок посилення виховних впливів, реалізації цілісної програми професійного виховання майбутніх фахівців. Тому основою професійної підготовки в технічних коледжах є цілеспрямована програма із формування ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності.

Зміст ціннісного ставлення визначається сукупністю засвоєних, інтеріоризованих студентом соціальних і професійних цінностей, що ґрунтуються на національних витоках і традиціях. Аналіз еволюції професійної самосвідомості засвідчує, що її ціннісно-сміслові ядро утворене сукупністю цінностей, серед яких, передусім вічні загальнолюдські ідеали – Істина, Добро, Краса, Справедливість. Безперечно, матеріальні блага є лише необхідним засобом руху до справжніх цінностей, якими є Людина, Щастя Людини, Свобода, Добро. Цінності класифікують на матеріальні та духовні, термінальні та інструментальні, вітальні та соціальні, які визначають найвищими вартостями буття кожен особистість і людство загалом. Серед духовних виокремлюють моральні, естетичні, пізнавальні тощо. Вищими моральними цінностями є: правда, справедливість, щастя, сенс життя, любов, дружба, усвідомлення яких істотно впливає на поведінку та свідомість кожної людини [5, с. 992]. У системі цінностей нині все більшу значущість набуває категорія «інформація».

Цілком обґрунтовано відносять до загальнолюдських низку цінностей, що виражають основи людського буття, без яких неможливо соціальне існування та професійна діяльність: Вітчизна; Родина; Земля; Природа; Праця; Суспільна згода; Фізичне та моральне здоров'я; Традиції. Усю сукупність цінностей конкретизують і розділяють на: *цінності-цілі*, які визначають когнітивну сферу свідомості особистості й охоплюють: відкритість, високу моральність, гідність, здоров'я, колективізм, людяність, оптимізм, правдивість, прагнення до істини, працьовитість, простоту, самовиховання, самовідданість, свободу, скромність, соціальну активність, справедливість, стриманість, чесність; *цінності-почуття*,

які відповідають емоційній сфері свідомості й обіймають: альтруїзм, відкритість, відповідальність, гумор, доброту, довіру, дружелюбність, емпатію, життєрадісність, любов до землі, милосердя, мужність, натхненність, небайдужість, патріотизм, сердечність, скромність, співпереживання, товарицькість, щедрість, щирість; *цінності-дії*, пов'язані з діяльнісною сферою особистості: акуратність, ввічливість, вимогливість, вірність, взаємодопомога, витримка, впевненість, доброзичливість, дбайливість, завзятість, комунікабельність, майстерність, наполегливість, незалежність, обов'язковість, організованість, партнерство, привітність, поступливість, самостійність, сміливість, співпраця, співтворчість, старанність, точність, уважність, цілеспрямованість, шанобливість, шляхетність тощо [10, с. 177]. Усі ці цінності накладають відбиток на професійну діяльність; їх треба сформувати, розвинувши у студентів відповідні якості.

До професійних чеснот фахівця технічного профілю відносять, передусім здатність співпрацювати, акуратність і ретельність у роботі. Оскільки в етичному плані технічна діяльність людини не є нейтральною, моральним ідеалом фахівця цього профілю є відповідальність. Уже в XIX ст. учені зрозуміли ключову роль техніки в перетворенні суспільства. Водночас, науково-технічні досягнення часто використовуються недоречно, виснажуючи природні ресурси; технічні можливості посилюють ворожнечу між країнами, народами. Військова техніка за своїм призначенням веде до самознищення людства, однак технології, які застосовується в мирних цілях, також надзвичайно небезпечні. Тому представники технічних професій мають формуватися по-справжньому моральними людьми, не байдужими до долі інших, екологічної проблематики.

Визнані цінності інженерної професії: відповідальність за реалізацію своїх ідей і наслідки діяльності, визнання помилок; відстоювання суспільних інтересів; гуманність; ефективність діяльності; колективізм і товарицькість; наполегливість; об'єктивність, неупередженість в аналізі й оцінюванні; організованість і дисциплінованість у вчинках і мисленні; патріотизм;

прагнення до підвищення кваліфікації; розвиток співробітництва з усіма колегами; сумлінність тощо. На основі емпіричних даних науковці виділяють три групи ділових якостей, необхідних фахівцю в галузі інженерії:

- творчі (досвід, знання, ініціативність, інтелектуальні здібності, креативність, самостійність, творчий підхід до справи);
- виконавські (акуратність, посидючість, працьовитість, старанність, сумлінність);
- організаційні (відповідальність, наполегливість, оперативність, організованість, працездатність) [11].

Відповідно до вимог Національної спілки професійних інженерів (США) виконуючи професійні обов'язки вони повинні: орієнтуватися на безпеку, здоров'я і добробут людей; діяти лише в межах своєї компетенції; бути об'єктивними і правдивими; сумлінно діяти в інтересах кожного клієнта або роботодавця; діяти чесно, відповідально, етично та законно, охороняючи репутацію та значущість своєї професії [12].

Виявлення сутності ціннісного ставлення фахівців технічного профілю до професійної діяльності дало змогу намітити основні напрями і зміст виховної роботи, розробити ефективні методики виховання на кожному етапі професійного становлення майбутніх фахівців. Можливості технічного коледжу щодо формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності полягають в: організації цілісного процесу професійного виховання; визначенні його ціннісно-цільових орієнтирів, принципів, завдань і функцій, змісту, результатів, а також виявленні важливих напрямів професійно-виховної діяльності педагогічного колективу. Провідними з них є: стосовно *навчально-пізнавальної діяльності* – збагачення новими знаннями, розширення кругозору, підвищення інтелектуального рівня особистості; у *царині творчого, духовного розвитку* – формування емоційної культури фахівця, розвиток емпатії, творчої індивідуальності, творчого начала особистості; у *професійно-трудовій діяльності* – засвоєння та закріплення професійних умінь і навичок, стереотипів професійної поведінки і діяльності, набуття досвіду побудови професійно-

трудових відносин, розвиток самостійності, ініціативи, творчої діяльності майбутнього фахівця; щодо *сфери дозвілля та студентського побуту* – формування уявлень майбутніх фахівців про раціональне використання вільного часу, вироблення правильного режиму діяльності та відпочинку, здоров'язбереження, естетику робочого місця, розвиток соціальної комунікації, ділового спілкування, обмін соціокультурним і професійним досвідом тощо.

Результати теоретичного дослідження, виявлення можливостей коледжу щодо формування ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності, діагностика такого ставлення дозволили визначити відповідні методики:

- різнобічний розвиток професійних цінностей студентів у освітньому процесі коледжу на основі побажань стейкхолдерів і кращого світового досвіду;
- забезпечення яскравого емоційного фону і сприятливої психологічної атмосфери навчання, виховання та життєдіяльності студентів;
- систематичне спілкування із фахівцями-практиками, випускниками та залучення студентів до безпосередньої професійної діяльності [10, с. 180].

Педагогічні умови, що впливають на формування ціннісного ставлення студентів коледжу до професійної діяльності розділити на психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні та соціально-педагогічні [13, с. 41].

Психолого-педагогічні умови забезпечують сприятливу атмосферу психологічного самопочуття та комфорту студентів коледжу, прагнення до професійного росту та самовдосконалення майбутніх фахівців: гуманізація освітнього процесу; цілеспрямована мотивація щодо вироблення ціннісного ставлення до професійної діяльності; ефективна діагностика професійно-особистісного розвитку суб'єктів освіти; застосування педагогічними працівниками особистого прикладу; урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів; заходи щодо розвитку професіоналізму та педагогічної майстерності викладачів; педагогічна корекція процесу професійно-особистісного саморозвитку та самовдосконалення студентів.

Організаційно-педагогічні умови передбачають визначення та застосування найбільш ефективних шляхів і способів діяльності педагогічного колективу з

формування ціннісного ставлення студентів технічного коледжу до професійної діяльності: збереження інституту кураторів, забезпечення їхньої ефективної діяльності, вдосконалення індивідуальної роботи зі студентами; розвиток студентських об'єднань, професійних гуртків і товариств; збагачення досвіду роботи закладу в проведенні колективно-творчих заходів за професійним спрямуванням; розвиток системи студентського самоуправління; матеріальне, кадрове й інформаційно-методичне забезпечення виховної роботи в коледжі.

Соціально-педагогічні умови сприяють конструюванню педагогічним колективом коледжу професійно-особистісного навчально-виховного середовища, яке активно впливає на становлення майбутнього фахівця: формування здорового способу життя студентів; виховання емоційних почуттів і духовної культури майбутніх фахівців на основі досягнень національної культури і народної творчості; продуктивна співпраця та педагогічна взаємодія закладу, соціальних партнерів, батьків і громадськості [10, с. 181-182].

На основі визначення сутності ціннісно-сміслового змісту та структури ціннісного ставлення студентів технічного коледжу до професійної діяльності, виявлено критерії, показники і рівні сформованості цієї системної якості, що розкриває потребу професійної діяльності та готовність до неї. Визначальними критеріями ціннісного ставлення виступають: спрямованість особистості, стійкість і результативність її соціальної активності та професійної діяльності. Показниками ціннісного ставлення до професійної діяльності студентів є: *в когнітивній сфері* – усвідомлення соціальної значущості професій технічного профілю на сучасному етапі розвитку суспільства, бажання зробити внесок у відродження та розвій країни; *емоційній* – любов до професії, почуття гордості та поваги до інженерної праці; *діяльно-практичній* – прагнення до творчої роботи в галузі промислового виробництва. Активний рівень ціннісного ставлення студентів технічного коледжу до професійної діяльності передбачає послідовне засвоєння цінностей матеріальної і духовної культури у процесі навчально-пізнавальної діяльності, усвідомлене прийняття цінностей інформаційного суспільства, формування стійкої системи професійних якостей,

потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій, творче та відповідальне ставлення до справи, здатність до об'єктивного оцінювання соціально-професійних явищ, емоційного сприйняття соціального, природного середовища та професійного оточення, вироблення особистісно-професійної позиції, готовність до ініціативи, прагнення до продуктивної діяльності, взаємодії та неперервного саморозвитку.

Обґрунтовані педагогічні засади сприятимуть підвищенню ефективності формування ціннісного ставлення студентів технічних коледжів до професійної діяльності, що підтверджують результати дослідно-експериментальної роботи, отримані емпіричні матеріали, їх статистична перевірка й узагальнення.

4. ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Виконаний аналіз наукових підходів щодо визначення ціннісних орієнтацій, моделювання аксіологічної сфери майбутніх фахівців і ціннісної складової освіти дозволяє зробити висновок про те, що формування ціннісного ставлення до професії у студентів технічних коледжів – складне, системне завдання, яке визначає процес і результат становлення наполегливої, старанної, працьовитої, відданої своїй справі особистості як суб'єкта професійної діяльності за допомогою накопичення ціннісно-сміслового досвіду вирішення навчально-професійних завдань на основі вироблених ціннісних орієнтацій і сформованої професійної позиції. Реалізація цього завдання потребує застосування інноваційних напрямів діяльності викладачів, новітніх методик і технологій, а також одночасного забезпечення низки психолого-педагогічних, організаційно-педагогічних і соціально-педагогічних умов.

Подальше дослідження розглянутої проблеми полягає у вивченні чинників розвитку професійних інтересів студентів; оновлення напрямів діяльності кураторів у нових умовах, підвищення якості підготовки фахівців технічного профілю в інформаційно-освітньому середовищі, а також виявлення критеріїв оцінювання ефективності діяльності сучасного коледжу.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.10.2019).
2. Марцева Л. А. Професійна підготовка молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах : монографія. Вінниця : Тезис, 2015. 435 с.
3. Ларионова Л. А., Жданко Т. А. Генезис формирования профессиональных ценностей студентов в вузе. *Современные проблемы науки и образования*. 2016. № 2. URL: <http://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=24182> (дата звернення: 24.05.2018).
4. Аксенов Д. Е. О трудовом воспитании: хрестоматия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Просвещение, 1982. 336 с.
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки : схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.12.2015).
7. Психология и педагогика : учеб. пособие / В. А. Слостенин, В. П. Каширин. Москва : Academia, 2001. 478 с.
8. Бобер Е. А. Становление профессиональных ценностных ориентаций студентов медицинского колледжа в образовательном процессе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Омский госуд. педагог. ун-т. Омск, 2014. 227 с.
9. Ключникова Н. Н. Формирование ценностных ориентаций в процессе профессионального развития студентов технического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ульяновский госуд. технич. ун-т. Ульяновск, 2009. 229 с.
10. Сучкина Н. Н. Педагогические условия формирования ценностного отношения студентов аграрного колледжа к профессиональной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Курский госуд. ун-т. Курск, 2003. 226 с.
11. Социально-психологический портрет инженера / под ред. В. А. Ядова. Москва : Наука, 1977. 232 с.
12. NSPE Code of Ethics for Engineers. URL: <http://www.nspe.org/Ethics/CodeofEthics/index.html> (дата звернення: 10.12.2015).
13. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : Сполом, 2014. 76 с.

Andrii Lytvyn. On forming value attitude to the profession among technical college students

At the beginning of the 21st century requirements for the education system are greatly increasing, much attention is being paid to the problem of competence formation, development of personal qualities and values of graduates of educational institutions, and technical colleges in particular.

Value attitude is a general scientific concept of important epistemological significance for psychology and pedagogy that reflects the personal opinion of the environment, things, spheres of various activities, and society. Psychological and pedagogical analysis of the nature of the value attitude to professional activity gives grounds to claim that this is a holistic formation in the structure of personality, the essence of which is the specialist's awareness of the social significance and importance of his/her profession; development of stable professional interests to work in the chosen field, adopting the norms and values of the professional environment; ability to self-analysis, self-esteem and self-control; aspirations for creative professional activity and self-improvement in this field; feelings of love and a sense of pride in his/her profession, as well as deep respect for other professionals and their work. The structure of value attitude consists of three interconnected components, namely: cognitive, emotional and action-practical ones. Values are classified into material and spiritual, terminal and instrumental, vital and social. The whole set of values imprints on professional activity;

they need to be developed by forming and developing students' appropriate qualities. The leading criteria for the formation of values are the orientation of the individual, the stability and effectiveness of personal social activity and professional activity.

The formation of value attitude to the profession of technical college students is a complex and systematic task that determines the process and result of becoming a persistent, diligent, hardworking, dedicated person as a subject of professional activity through the accumulation of value-meaningful experience in solving educational and professional tasks on the basis of the developed value orientations and the formed professional position. The realization of this aim requires the application of certain directions of teachers' activity, appropriate methods and technologies, as well as the simultaneous provision of a number of psychological-pedagogical, organizational-pedagogical and social-pedagogical conditions.

Keywords: value attitude to the profession; technical college students; future specialists; value orientations; professional values.

References

1. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu: vid 01.07.2014 № 1556-VII [Law of Ukraine About higher education: from 01.07.2014 № 1556-VII]. (2014, July 1). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
2. Martseva L. A. (2015). *Profesiyna pidhotovka molodshykh spetsialistiv radiotekhnichnoho profilyu v tekhnichnykh koledzhakh [Professional training of junior specialists in radio engineering profile in technical colleges]*. Vinnytsia : Tezys [in Ukrainian].
3. Larionova, L. A. & Zhdanko, T. A. (2016). Genezis formirovaniya professional'nykh tsennostey studentov v vuze [Genesis of the formation of professional values of students at a university]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya – Modern problems of science and education*. 12. Retrieved from <http://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=24182> [in Russian].
4. Aksenov, D. E. (1982) *O trudovom vospitanii. Khrestomatiya [About labor education. Anthology]*. Moscow: Prosveshcheniye [in Russian].
5. Kremen', V. H. (Ed.). (2008) *Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv: Yurincom Inter [in Ukrainian].
6. Pro Natsional'nu stratehiyu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 [On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021: Presidential Decree dated 25.06.2013]. (2013, June 6). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].
7. Slastenin, V. A. & Kashirin, V. P. (2001) *Psikhologiya i pedagogika [Psychology and pedagogy]*. Moscow: AcademiA. [in Russian].
8. Bober, Ye. A. (2014). Stanovleniye professional'nykh tsennostnykh oriyentatsiy studentov meditsinskogo kolledzha v obrazovatel'nom protsesse [Formation of professional value orientations of medical college students in the educational process]. *Candidate's thesis*. Omsk: Omsk state. teacher. un-t [in Russian].
9. Klyuchnikova, N. N. (2009). Formirovaniye tsennostnykh oriyentatsiy v protsesse professional'nogo razvitiya studentov tekhnicheskogo vuza [The formation of value orientations in the process of professional development of students of a technical university]. *Candidate's thesis*. Ul'yanovsk: Ul'yanovskiy gosud. tekhnich. un-t [in Russian].
10. Suchkina, N. N. (2003). Pedagogicheskiye usloviya formirovaniya tsennostnogo otnosheniya studentov agrarnogo kolledzha k professional'noy deyatel'nosti [Pedagogical conditions for the formation of the value attitude of students of an agricultural college to professional activity]. *Candidate's thesis*. Kurs: Kurskiy gosud. un-t [in Russian].
11. Yadov V. A. (Ed.). (1977) *Sotsial'no-psikhologicheskyy portret inzhenera [Socio-psychological portrait of an engineer]*. Moscow: Nauka. [in Russian].
12. NSPE Code of Ethics for Engineers. (n.d.). Retrieved from <http://www.nspe.org/Ethics/CodeofEthics/index.html> [in English].

13. Lytvyn, A. V. (2014) *Methodological foundations of the concept of «pedagogical conditions»* [Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy»]. Lviv: Spolom [in Ukrainian].